

INFORMATOR

o paljenju poljoprivrednog otpada i
kvalitetu vazduha

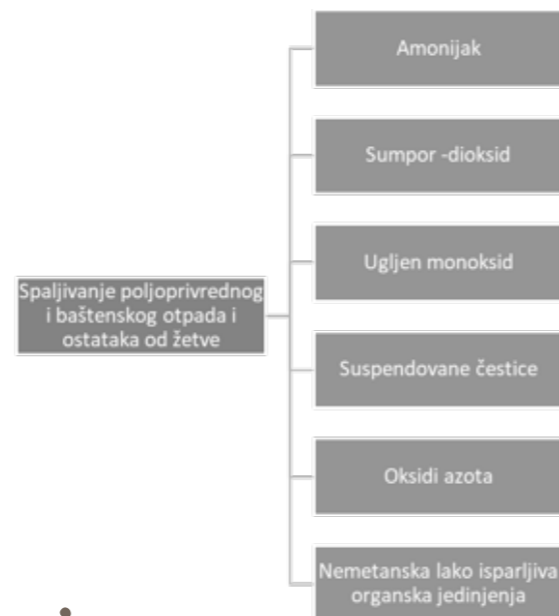
KOLIKO PALJENJE POLJOPRIVREDNOG OTPADA UTIČE NA KVALITET VAZDUHA?

Spaljivanje poljoprivrednog otpada odvija se na veoma velikim područjima i dovodi do emisije niza zagađujućih materija: amonijak (NH₃), oksidi azota (NO_x), nemetanska lako isparljiva organska jedinjenja (NMVOC), sumpor dioksid (SO₂), ugljen monoksid (CO) i suspendovane čestice (PM), uključujući crni ugljenik (BC), odnosno sitne čestice čađi. Ostaci sagorjevanja izazivaju emisije teških metala i dioksina.

Količina spaljenih ostataka od žetve u Crnoj Gori u 2020. godini procjenjena je na 305 tona, što znači da je u vazduh emitovano 700 kg oksida azota, 20,7 tona ugljen-monoksida i 17,6 tona dioksina i furana. Neke od zagađujućih materija koje se emituju prilikom sagorijevanja žetvenih ostataka imaju toksikološka svojstva i potencijalni su karcinogeni.

Čestice koje se oslobađaju tokom sagorijevanja mogu izazvati astmu, može doći do pogoršanja bronhitisa i napada kašlja prilikom udisanja. Pored trenutnih efekata, ne smije se zaboraviti na dugoročne efekte koji nastaju

ugrađivanjem zagađujućih materija u zemljište, zagađivanjem voda i negativnim uticajem na zdravlje domaćih životinja i proizvoda koje od njih dobijamo.

SPALJIVANJE POLJOPRIVREDNOG OTPADA I OSTATAKA OD ŽETVE

Svake godine smo svjedoci velikog broja požara izazvanih paljenjem žetvenih ostataka. Bezobzirno paljenje žetvenih ostataka se ne smanjuje po obimu iako se poljoprivrednicima svake godine skreće pažnja da je to najlošiji način uklanjanja žetvenih ostataka sa njive. Šta sa ostatkom usjeva u poljima na kraju sezone, bukvalno je „goruće“ pitanje.

Poljoprivrednici koriste ovu metodu iz mnogo različitih razloga: da bi se na jeftin način uklonio višak strnjike koja može da ošteti poljoprivrednu opremu, da bi se uklonili štetni insekti i korov, u šumarstvu da bi se uklonio prizemni sloj ostataka od sječe ili zbog pogrešnog vjerovanja da paljenje „obogaćuje“ zemljište pepelom.

Bez obzira na razlog zbog koga se pribjegava

paljenju poljoprivrednog otpada, ono izaziva kako kratkoročne, tako i dugoročne ekonomske i ekološke štete.

Spaljivanje poljoprivrednog otpada ima višestruke negativne uticaje na zdravlje ljudi i životnu sredinu, počev od zagađivanja vazduha, ugrožavanja eko-sistema, uništavanja poljoprivrednog zemljišta a nerijetko, ukoliko se spaljivanje poljoprivrednog otpada i ostataka od žetve vrši u nekontrolisanim uslovima i pod nepovoljnim meteorološkim prilikama može doći do požara koji dovode do nenadoknadivih ekoloških i materijalnih šteta, gubitka šumskog fonda, ugrožavanja biološke raznovrsnosti, stradanja objekata i infrastrukture i gubitaka ljudskih života.

DA LI JE PALJENJE POLJOPRIVREDNOG OTPADA KAŽNJIVO?

Zakon o upravljanju otpadom propisuje: „Zabranjeno je paljenje otpada na otvorenom prostoru i/ili u zatvorenom prostoru i/ili postrojenjima koja nemaju dozvolu iz člana 31 ovog Zakona“. Pomenuti Zakon propisuje da će se novčanom kaznom od 500 eura do 20.000 eura kazniti za prekršaj pravno lice koje ne poštuje zabranu paljenja koja je navedena.

Prema Zakonu o zaštiti i spašavanju „zabranjeno je ložiti vatru i ostavljati zapaljene predmete na mjestima na kojima postoji povećana opasnost od izbijanja i širenja požara (u parkovima, putnim pojasevima i na drugim mjestima na kojima postoji sasušena trava, lišće i drugi lako zapaljivi predmeti i materije)“. Ovim zakonom je propisano da će se novčanom kaznom u iznosu od 30 eura do 1.000 eura kazniti za prekršaj fizičko lice, ako: loži vatru i ostavlja zapaljene predmete na

mjestima na kojima postoji povećana opasnost od izbijanja i širenja požara.

Pozitivan je primjer Opštine Zeta koja je tokom prošlog ljeta (2023) donijela Odluku o zabrani paljenja vatre na otvorenom. Odluka je bila na snazi od 1.jula do 1. oktobra 2023. godine. U ovom periodu na poljoprivrednim zemljištima, kampovima i drugim otvorenim prostorima bilo je moguće ložiti vatru isključivo uz odobrenje Službe zaštite i spašavanja Glavnog grada.

Neophodno je da se ovakva praksa nastavi i period zabrane proširi na period proljeća i jeseni kada se uklanja baštenski otpad i ostaci od žetve.

OSTALI NEGATIVNI UTICAJI PALJENJA POLJOPRIVREDNOG OTPADA

Paljenje poljoprivrednog otpada pogoršava uticaj krčenja i erozije zemljišta čineći tlo dodatno krtim zbog gubitka organskih materija kako u površinskim, tako i u slojevima ispod površine tla. Takvo zemljište je više osjetljivo na eroziju koju uzrokuju vjetar i voda. Paljenjem se ne uništava samo strnjika i trava nego ukupna organska materija, odnosno humus u zemljištu. Zemljište pored toga gubi bitne neorganske nutrijente, naročito azot i fosfor. Paljenjem se takođe uništava ugljenik uskladišten u organskom materijalu čime nastaju emisije ugljen-dioksida (CO₂), metana (CH₄) i drugih gasova sa efektom staklene bašte, kao što je azot-suboksid (N₂O), naročito ako se paljenje vrši nekontrolisano i time izazove požar.

Gubitak organskih materija zbog paljenja proizvodi i druge posljedice kao što je smanjena upijajuća moć tla koja pričinjava ekonomsku štetu poljoprivrednicima, ali i gubitak oko četvrtine živih organizama koji imaju stanište upravo u gornjem sloju zemljišta, tako da ova praksa ima značajan uticaj na biodiverzitet.

Gubitak plodnosti zemljišta koji nastaje paljenjem često se "nadoknađuje" povećanom potrošnjom vještačkih đubriva (25-35%) da bi se obezbijedio prinos. Dodatna upotreba vještačkih đubriva utiče na povećanu emisiju zagađujućih materija u vazduh (npr. amonijaka), što dalje prouzrokuje sekundarno stvaranje suspendovanih čestica.

Spaljivanje doprinosi klimatskim promjenama, jer su među ispuštenim jedinjenjima, produktima sagorijevanja, gasovi sa efektom staklene bašte. Međutim, kada se paljenje poljoprivrednog otpada otme kontroli, šumski požari znatno drastičnije utiču na povećanje negativnih efekata klimatskih promjena zbog gubljenja šumskog fonda. Ne samo da su šume pluća planete i da igraju nezamjenljivu ulogu u svakodnevnom prečišćavanju vazduha koji dišemo, već predstavljaju i takozvani "ponor", odnosno upijač za gasove sa efektom staklene bašte, uzimajući iz vazduha ugljen-dioksid i vraćajući nam neophodni kiseonik.

SAVJETI I PREPORUKE

- Zeleni otpad je uvijek najbolje kompostirati i koristiti kao organsko đubrivo.
- Ostaci od žetve se upotrebom mehanizacije mogu zaorati u tlo.
- Ukoliko je spaljivanje zaista neophodno, potrebno je process regulisati dozvolama. Kroz dozvolu se može ograničiti vrsta i količina poljoprivrednog materijala za spaljivanje i ograničiti sagorjevanje do onog vremena kada su kvalitet vazduha i meteorološki uslovi najpogodniji odnosno kada su posljedice nastalog dima svedene na minimum.
- Potrebno je podići informisanost o štetnosti paljenja žetvenih ostataka na viši nivo:
- upoznavati poljoprivrednike sa pozitivnim primjerima korišćenja žetvenih ostataka (sakupljanje, baliranje i dalje korišćenje kako u stočarstvu i proizvodnji energije tako i u druge svrhe);
- iznalaziti mogućnost efikasnijeg sitnjenja žetvenih ostataka radi lakšeg zaoravanja na parceli (kvalitetnija i odgovarajuća mehanizacija) i
- povezati poljoprivrednike sa potencijalnim kupcima žetvenih ostataka.
- Praksa pokazuje da su pooštavanje kaznene politike i ukidanje subvencija poljoprivrednicima koji pribjegavaju paljenju otpada vrlo efikasne mjere za suzbijanje ove pojave i njenih negativnih efekata

